

Комплекс ниже вредности у Србији у 2021: проблем и нека могућа решења

Дивна Лалевић Бозизио
Српска подружница Римског клуба, Београд

Без амбиције да опишем сложени животни пут српског народа, почела бих са констатацијом да наше људе у 2021. години одликује нестабилна слика о себи, која у одређеним околностима подразумева и осећање инфериорности.

Ово осећање је природно стање човека у детињству и младости [1], и приказује нас, делом, као младе духом; и то је добро. А лоше је да је Србија по питању колективне зрелости још увек, осам векова по оснивању своје прве државе, у адолесцентском узрасту. Но западна цивилизација уопште – као и део светске популације омамљен привидом надмоћи – последњих деценија показује одлике нарцисоидног друштва са дубоким осећајем несигурности и недовољне вредности; добра вест је да наша земља по овим мерилима није усамљени пример, али и то да је њен комплекс можда мање патолошки а више физиолошки, па самим тим и подложнији корективном деловању одговарајуће „терапије“ – и природног сазревања.

Можемо нагађати зашто се наши суграђани осећају недорасло; зашто им је потребан Отац нације; чему ослањање на другог, јачег, паметнијег, богатијег; зашто се чак и интелектуална елита посипа пепелом.

Аутор сматра да је један од разлога то што кроз историју заиста нисмо имали моћних појединаца – освајача, мислилаца, научника, уметника – кадрих да нам обезбеде место у светској, или макар европској, плејади великана, који су ту историју својим животима писали.

Имамо Светог Саву – његова изванредна надареност оставила је трага понајвише у Немањинској српској земљи а врло мало изван ње.

Вук Стефановић Караџић – задужио нас је непроцењивим завештањем српског језика и писма, али из ученог Беча, са словеначким ментором.

Петар Петровић Његош – да ли је српски или црногорски владар, песник и филозоф?

Никола Тесла – геније светског гласа, но својатају га Хрвати, а за оно што је открио понешто дугује условима рада у Америци.

Михајло Пупин – велики проналазач и борац за интересе Срба, али из САД.

Милутин Миланковић – дао је астрономску теорију климе историјског значаја, након школовања у Бечу.

Великана ето имамо, али са онима који би нас могли правоснажно представљати у свету не можемо се у потпуности поистоветити. На позорници историје народа немамо скоро ниједног свог протагонисту нити посланика да иступи за нашу добробит у сабору европских нација.

Зашто је то тако? Политичка нестабилност условљена повлашћеним и изгаженим положајем на путу од Истока ка Западу и назад, наизглед је један од разлога зашто се баштина, које има и било је, није примила и ојачала кроз столећа већ само у налетима од неколико деценија. А онда изнова. Без прилике да наслеђем установимо и умножимо знање, вештине, материјално и културно богатство.

Али није ни само до околности – њих свако користи како му најбоље одговара. Цар Лазар је 1389. године изабрао царство небеско; два века пре тога, свети Сава је са оцем и братом изродио српство исписавши симфонију државе и цркве. Обе важне у животу краљевине, но, судећи по заоставштини која до данас засеђује својом лепотом и очуваношћу, ова друга за прстохват више.

Ту се враћамо на оно добро: ми смо народ са душом. И опет, народ млад у души. Несигурни у себе као и свако биће у развоју које још није имало прилике да се покаже у задацима наоко лаким за свет одраслих. Често опхрвани сумњом, малодушни у предавању судбини, незграпни у покушајима да се умилимо. Задодјени вером у чудо које ће нам једнога дана доказати да смо народ драг Небу.

Да ову годину није обележила пандемија вируса корона, која нам је на личном и колективном плану стргла све маске, не бих осећала наду која ми шири груди док ово пишем. Прве белешке на тему *Србија у 2021*. пуне су горчине и мрзовољног повлачења пред неминовним и непроменљивим. Оцена стања у земљи није се отада променила – још увек имамо Оца нације, у чијим се нарцистичким наступима (са морбидном неопредељеношћу између сервилне и позиције Натчовека) препознаје нездраво лелујава слика већине наших сународника. У раљама живота, без праве наде у самоостварење, мушки свет опсеђује случајним материјалним богатством, жене од себе праве једнообразне лутке. Староседеоци престижних градских општина представљају себе као елиту која зазира од некултурних „дођоша“. Наоко култивисани дођоши згражавају се над некултуром још новијих придошлица. Страначка припадност диже димну завесу око људи који друге квалитете као и да немају осим што су чланови Партије. Религиозни хришћани манифестују фобичну мржњу према свему различитом од сопствене правоверности. Интелектуалци ћуте – биће да не верују у своју моћ да доведу до промене – или се предају владајућем режиму.

Сви су они симбол колективног осећања инфериорности које се свакодневно храни бројним ситуацијама на које немамо утицаја а у нама изазивају дубоко неслагање и немоћни бес. Мегаломански замах типа „брже, јаче, боље“ у ваздуху је који удишемо, подбада нас и, без могућег разрешења, разјарује. Измишљамо своје личне приче, тако мале и тако грандиозне, јер стварност је све само не оно што бисмо за себе желели – и што, негде дубоко, осећамо да нам припада.

У психијатрији, нарцизам, обележен празнином безвредности, важи за поремећај који се тешко лечи а приступа му се путем „корективног односа родитељ-дете“ са терапеутом: пацијент спознаје исцељујућу снагу суочења са својим слабостима и врлинама у атмосфери међусобног поверења и подршке. Као заједница која пати од недостатка самопоуздања можемо погледати у себе и око себе и потражити и наћи себи такву врсту помоћи. Тек када завредимо све своје особине, и оне које нас бодре и оне које нас плаше, моћи ћемо да се надамо поштовању других и према другима. У 2021, години пандемије *SARS-CoV-2*, Србија је тужни губитник у игри поштења, али наш народ играо је победнички на пољу солидарности, саосећајности и добре воље. Медицинари, просветни

радници, апотекари, продавци, старији суграђани, сви ми, показали смо посвећеност, спремност на сарадњу, несебичност, истрајност. Велико срце.

Није ли то довољно као могући темељ једног бољег заједничког живота у будућности? Сложићете се, можда, да је изнад свега битно да наша деца израсту у добре људе. Житељи Србије у овим тешким временима показали су да су пристојни људи, спремни да обуздају свој пословични пркос и дисциплиновано се организују зарад општег добра. То је наша суштина, којом можемо попунити пустош осталу од јаловог труда да будемо по мери врлог, богатог и моћног света. И сам тај фини свет болестан је од празнине коју су вредности усмерене ка личном материјалном богаћењу у њему отвориле. На неки начин, у заједничкој бољци ми смо у предности, са овим нашим детињим душама. Искористимо тај дар, понудимо га Западу, уморном од згртања и спољашњег раста, а на Истоку потражимо браћу по духовној будности. Медитеранском крви сједињени са Југом Европе, загрејмо оне на Северу њеном топлином. То може бити наше место у новој Европи – престојеној не због саме пандемије колико због суштине коју је у људима оголила: свести о великим малим стварима без којих се једино не може. Желимо да на уживању у њима заснивамо наше животе, уместо на изнурујућој трци за маскама лажног благостања. „Види ме!“, дозивамо се, с брда на брдо, огрнути царевим новим оделом са све копренама преко лица, огледајући се у пригодним фразама коментатора који би и сами да измаме завист нас који за њиховом завишћу чезнемо да бисмо вредели више, највише. Али тај условљени осећај важности траје тек који удисај. Онда сакупљамо успешне каријере, срећне бракове, фотогеничну децу, скупу гардеробу, егзотична путовања .... А шта би нас заиста испунило?

У време када су неки људи од струке уочили стасавање нарцисоидне генерације, седамдесетих година прошлог века [2], један од родитеља Европске Уније предложио је да се „брuto национални доходак“ замени питањем „брuto друштвене среће“ [3]. Године 2011, Генерална скупштина Уједињених Нација усвојила је резолуцију *Срећа: ка холистичком приступу развоју*, у којој је унутрашње задовољство дефинисано као „фундаментални циљ човечанства“ [4], а већ наредне године Уједињене Нације су уприличиле скуп светских размера на тему *Благостање и срећа: дефинишимо нову економску парадигму*.

За аутора, Аристотелова *eudaimonia*, „добар дух“, представља најприближнији опис среће. Прстохват праведности, мера мудрости и истине и, изнад свега, слобода и ужитак делања по врлини здравог разума, у заједници. Такво благостање је поуздано и тешко га је отуђити. Срећа сваког појединца главни је задатак будућег светског поретка [4].

Србија, ослобођена осећања инфериорности као своје умишљене сенке, са народом коме су људска близина и повезаност у крви, има много да да. Суочимо се са сопственим делом одговорности за ружно из прошлости и похвалимо себе заслугом за оно добро како бисмо изашли из врзиног кола самообмане и кривице. Умивени, блиставих погледа дочекајмо будућност и покажимо себе онаквима какви јесмо, вреднима поштовања, способнима да допринесемо бољитку. Саберимо се, у себи и са другима – то ће нас исцелити.

Кажу да је најтежи корак у превазилажењу комплекса ниже вредности суочавање са тим бауком у нама. А онда од баука постаје бајка.

Референце

- [1] А. Адлер, *О нервозном карактеру*, Невен, Београд, 2017.
- [2] Ch. Lasch, *The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectations*, Norton, New York, 1979.
- [3] S. Mansholt, 1972.
- [4] *Happiness: towards a holistic approach to development*, Resolution 65/309, 65th Session of the United Nations General Assembly, 2010–2011.